

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы
1968 ч. август 29 | ЧЕТВЕРГ | № 203 (7046) | Өртөө 2 көп

БҮДҮРҮЛГЕНИ ОРГАНИЗАКЧЫЗЫ

Селун, сөткүүлөг-дээ, радио, телевидениеге-дээ каныг-бир коллективтик дугайында чугаалап тургаш, оон удуртукчуу-нуң адын бо-ла дээр бис. «Михайл Чертыгашевтин удурт-каны бригада, Юрий Шагарынның элчээ» чижиктиг сестерде ханы утка сиңиркен. Коллективтик мурунда тургустунган сорулганы боттандырарда, оон ажил-херзин хамыкты мурун мастер, цех начальниги харысалгалы-биле уштап-баштаар, массаны организастаар. Орус дылда «мастер» деп сас чүңү-дээ кылып билер кижилер дээни ол. Шынап-ла, бистик бүдү-рүлгелеривисте, тууду, транспорт организацияларывыста му-мун кижилер оотуман экенонун берге болгаш хүндүлүт ажилын-да бараалгап чоруурлар. Оларның хай нуруузу бодунуң хү-дээлиги ак сеткилдиг күүсөдип, бүгү чонунуң хүндүлүгүн, алдар макталды чаалап алганнар. Оларга бис чоргоорланы бо.

Мастер кижилер үгүлүч ажилчылар ортузунга ажилдаар болганда, оларның сенуургалын, аажы-чачын, билг-мерге-жилдиниң денелини кымдан артык эки билер. Бүдүрүлгө ажилчын тургуштан эгелээр, а ону башкалары — мастерден эгелээр. Оң айткышынны удуртуп турар участогунга эи дээр техника-экономика кыргыштарын чедип алырынга чы-гырткан. Нуруе планын күүсөдип дээш харысалга хамыкты мурун мастерге оонажыр. Бир эвес мастер ажилды чогуу денелге дүүштүр организастап шыдаар болза, оон удуртуп турар коллективтериниң түңкүлери эки болур. Ынчан-гаш мастер кижиниң нийтилерге анык-дузазы улуг, оон тус-ка мергелинге болгаш политикагил белектелинге мергеле улуг.

Ажил-агыл чорудулгалынын чар реформазынча калбаа-биле шилчил турар амы үеде бүдүрүлгө мастериң ролю ке-дүрүлгөн. Эки организакчы боордан башка, ол экономика айт-кыштарын сайгарып билер, бодунуң участогунга, бригаданын-га, цехтинге азы колхозназынга мурун кыргыштарын, чар системаның принциптериниң нийтилериниң билер унурулур. Мастериң харыялы турар участогу мурун планын шыа-ла күүсеткен турарын хамыкты мурун ол харыялар. Ынчангаш кижилер бүгү планын сорулгаларын угап билген, ону че-дип алып дээш ак сеткилдиг ажилдаарын чедип алып апаар. Оон ажилда ажилды күүсөдириниң чугула херекселдери, чиг-дир, материалдары-биле хандырылга база мастерден хамар-жыр. Участоктун ажилы цех, завод, азы кижилер эгелелдиг графикагил чыгырткан, ону барымдаалаан турары чугула. Чугула ынчаарда дең-дески ажилдаар арга тургустунар.

Эрткен чед аилар дургунда республиканың бүдүрүлгө коллективтери планын оонадаларын амыр күүсеткен. Чи-жээ, Кызылдың электир станциясында инженер А. Измайлов удурткан хемчеп контролдар приборлар лабораториязы, ин-женер В. Нажмын-оол удурткан элчег, «Кызыл тууду» эгеле-линде П. Чербаков удурткан участок эки түңкүлери чедип алган.

Ол организакчыларның ажил-кижи-биле таныжып көргө, ында мастер, элчег начальниги, прораб кижиниң ажилыгын шынарларын илерээр. Георгий Чертов Тываның хоочун тууду-жузу, бригадирлер ажилдаар экинче арга-дурмулганы, бе-дик мергелинде шигээдип алган. Ынчалза-дээ дөсөс чүрөктү ол кижилер ынчаар ажилдап, чурттаары эезиш болган. Георгий Петрович Кызылдың политика техникамуна кир-ген, ак удаас ону дозар. Ажилында оон күргүзүлгери бе-дик. Оон мастерлер турары участка бо чылдың харысал-галыг, улуг туудуларын — политчырыдышкын бажынын, универмагты туудуп турар. Ш Чертов туудуларын төлөвиле-лин ык өөрөмп көргөш, ажилды оон барымдаалап, шын чо-рударын үгүлүч хайгаарат турар.

База бир чижик. Новосибирскиниң электротехника инсти-тудунуң доозучузу анык специалист Виктор Нажмын-оол Кы-зылдың электростанциясында элчегиниң дежурный инжене-ринде ажилдап турар. Билдиги, биче сеткилдиг инженер улуг коллективтик ажил-херзин баштап, комсомолчу анык-тарның удуртукчузу болуп, практика талазы-биле дуржулга-гыл эштери, бодунуң ажилчылар-биле сумеленип чоруур. Чон-биле бажыг харылзаа — чедишкенин үнөр өзү деп чүвени билген.

Билдиги, эки организакчы кижилерин бүдүрүлгениң бзу-луп командирлер дикир. Коллективтик мурунга салдыган сорулганы кижилер бүрүзүгө чедип тайылбырлар, бодунуң хууда үлгөр-чигээ-биле ажилчыларны кижизидер, олар-нык-биле ажилдаарының принципин тайылбырлап, буудурдир болгаш чептүү-биле мерээр кылдыр тургускан мастерлер ав-торитетти чаалап алыр.

Ынчалза-дээ бүдүрүлгө коллективтеринде, тууду, транспорт организацияларында мастериң бедин адын төлөп чон аажы-биле бужартадып чоруур, ажилынга кызымак эвес, массаны социалистик чарыче организастаарының орунуга таарышпас чүүлдерин үлгөдир кижилер база бар. Чижээ, «Тыва тууду» тресттик үлгүлүг бүдүрүлгелер комбинатында демир-бетон кыл-гылар цехиниң начальниги турган ш Латышев ол талазы-биле тускай эртемни дооскан, технологияны эки билер кижилер хирезинде-ле, ажил шыгыны үзгүндө аргалап, күш-ажылды сагылга-чурумун каржызы-биле үрөп турган. Оон бак салдарында тургуш чон чамдык ажилчылар алып, база чу-рум үрөп турганнар. Улутпур бүдүрүлгелер комбинатының администрациязы ш Латышевти ажилдан ундурген.

Тууйбу заводунда күш-ажылдың сагылга-чуруму кошкан. Республика найыспалында улусчу дружиналарның болгаш хоорайның милиция салбырының ундуртуп турары аргалаар чорунка удуу хуудустарда ады кирип турар аргачыларның хей кезини тууйбу заводунда ажилын ара маанини, аргалап, хей-нииниң чурумун үрзүн кижилер болуп турар. Ынчаар-га ында партия, профсоюз организакчылары кижизидилге ажилын орта чуртуптай, чурум үрзүр чоруктар-биле элпегин олурарын четпес деп санаар. Тууйбу заводунда мастер Зверев-тин ажилының стили совет удуртукчуунуң стилинге дүүшпөс. Ажилчыларды херектеп чоруур, ээрин мергеш, эки-бак сестер эдер. Партия организакчызы өк-биле чүгө ажилдаа-зын?

Мастер болуру — берге, нарын хүлээлге. Ажил-херекти ам-даа таарыштыр тургуспаанында бисте мастерлер өске кижилериниң кылдыр ажилы — хандырылга айткышлары-биле сүржүрүнгө өйлежип турар. Материалдар, механизмдер тывар, өл-бө силдартке чоруур, дугуржур дээш хүнүнүң хей кезиниң бүдүрүлгелер өске чеглерге эрттиргеш, ажилдың шынарын ай-шаанда хынап четтирмес. Мындыг четпестерни чайлаары үе келген.

СЭКП-ниң XXIII съездиниң шиттирлерин боттандырар, улуг башчыны В. И. Ленинниң туртуткенинде бээр 100 чыл болурун демгелээринге белегенин турарымыс бо хүн-мерде социалистик хүлээлгелерин күүсөдир, өк-биле Төрзүн чуртуу-устун алдарын көдүрери ажилчын кижилер бүрүзүндө иреттигин турар. Материалдык байлыкты тургузуучулары-ның организакчызы мастериң умур-дузазы ынчангаш кончуг улуг.

Чехословакияда байдалга хамаарыштыр

СЭКП-нин болгаш Совет чазактың удуртукчулары-биле чугаалажыш-кынар доозулган соода, август 27-де, Чехословак Социалистик Респу-бликаның президентини Л. Свобода баштаан чехословак делегация Прага-га чыгып келген. Ол хүн дургунда ЧССР-нин Национал хуралының бол-гаш чазактын хуралдары болуула, аана чугаалажышкынарның түн-күлери дымнаткан.

Президент Свобода радио дамчы-тыр чонга кыйгырып кылган. Бедик иделет дээш ажилчы чонга өөрүп четтиришкенин илергелээш, Че-хословакия социалистик дем катты-тырылгалында туруп турар болгаш аңда турар-дээ ужурут деп, ол айткан. Чуртка байдалдың чогу-малдык болуп келири-биле холбаштыр ЧССР-ниң деисекаринде эвилелчи шери-лерини үндүренин чүрүмүн дугайында чугаалаш, чуртка таарым-чалыг амындал катап тургустун-гө чедир оларның аңда турары поли-тиктик боттут чүлү болур деп, пре-зидент демгелээш. «Амга чедир си-лерини бодомчалыг болгаш чүрүмүң болур чорукту көргөскөнөр ол айт-кыштын түдүгүн чедир шиттир-лериңге эргежок чугула байдал бо-лур» деп, Л. Свобода уламчылаан.

Ол шыкка ЧКП ТК-нын бирги секретары А. Дубчек Москвага бо-лган чугаалажышкынарның түн-

күлериңни дугайында чугаалаш, ра-дио дамчыштыр түбө чугаалаан.

Байдалын экижишкениңиниң баш-тайгы демгелери Прагада ам көсү-лгөн апарган Партия болгаш куруе органнын көрүм-чүрүмү, туудары-че утланган хемчеглери ал турар. ЧКП ТК-нын органы — «Руде пра-во» содун катап база үнүп эгелзэн. Хоорай транспортунуң ажилы ба-лаа эде кылып турар. Бажынарның ханаларында бужар-чүдөк үлгелер-лерин өскүдүп турар плакаттарын болгаш бижилгелерин балап арытлап турар.

Москвага болган чугаалажыш-кынарның түнүлдериниң дугайында дымнадыгын дамчыдары радио дамчыштыр чаралары биле Прага-нын муң-мун чурттажылар ре-полуктордору чанынга тургузалаан. Контерреволюст күштерге болгаш империализмниң чименишкенин-де удуу, Чехословакияда соци-ализмниң чазалп алышкынарны бажылаар болгаш Совет Эвилели-нин болгаш өске-дээ социалистик чурттарын улустары-биле байыр-лак харызааларын улам ынай тог-жудери дээш демселге чаз аргала-ры ажилын турар совет-чехос-ловак кады кылган дымнадыгын олар политикагил чугула документ кылдыр хүлээп көргөн.

Москвага чедип алдыган чуга-алажышкынар Чехословакияны со-циалистик дем каттыштырылгалы-нда чарылдырарын көрдөп турган империализм күштерге шыгыны со-гуп болган. Чехословак айткыш дээр чүвени долгандыр политикагил шу-гаашкынарны хөрлөдөдиринге КНО-нун Айыыл чок чорук Чөвүлелин аңгылаар болза НАТО чурттарының оралдажышкынары долгуу-биле буурап дүшкөн.

Ол айткышты тургузарынын дугайында Чехословакияны чазактын Айыыл чок чорук Чөвүлелинге илет кырбозониниң болгаш ону хүн айт-кышындан уштуруп негеп турары-нын дугайында ЧССР-ниң чазактын меделели ол организакчынын сору-галары-биле бичи-дээ дугур чүгө чок сорулгаларга КНО-нун индирин ажилдаар оралдажкынарны оп-тук кайражаалашкынарны эчизинге чедир сойгалаан.

ЧССР-де болушкуннар-биле хол-баштыр эвилел чурттарын ап чо-руткан хемчеглери делегей соци-ализмниң котарал чедирер нийк дээр-ли бодыткан меделелдер согулгу үе-де ында-мында дымнадылган тургу-лаан. Мындыг аныктыг меделелдер-ин авторлары империализм про-паганданын мурунга сөтүрүшпаш, херек кырында, контрреволюцияга

дугур бээрине кыйгырып турган-нар. Чехословак улуска акы-дүмк социалистик чурттарын херек кы-рында көргүскөн дузазы. Москвага чугаалажышкынарның түнүлери делегей социализмниң тургуну бы-жылап, делегейин коммунист болгаш ажилчын шимчөөшкенин күштелдирип, империализм реак-цияга болгаш оон Чехословакияга хамаарыштыр планарынга согулгу берип турарын ам бүгү улус көрүп турар.

Империализмниң зайымчарак оралдажышкынарында, ол канды-дээ хевирлерди илереп көрү болза, удуу демсел бугу антиимпериали-стик күштерин оон ынайтгы сырып каттыжышкынын негеп турар. Бо демселге социалистик чурттарга ха-маарыштыр принципнадыг болгаш чайгылыш чок чорук, бажыг тургуш болгаш өткүч болза, боттут байдал-ды үнелер көөрү болгаш харысалга-ны меделер билери эргежок чугула.

Совет Эвилели акы-дүмк соци-алистик күрүлгелер-биле кады ЧССР-де социализмни чазалп алышкына-рын, тайыныны болгаш улустарын айыыл чок чорук камгалаар тала-зы-биле хемчеглери боттандыр-маан, ону ылаотыг удуртута болду-руп турар.

СЭТА, август 27.

Социалистик Чехословакия мөңгөде чечектелер

Барыин-Хемчик районда «Барык» совхозтун Хондеев, Аксы-Барлык салбырларында, Бижиктик-Хая фермасында, совхоз төвүнге болгаш өске-дээ чурттажыкы чеглерге хей кижилер кыржичалыг хуралдар болган. Совет Эвилелинде бол-гаш социалистик өске-дээ чурт-тардан Чехословакияның партия, чазак ажилдажышкынын дөткенин чедирерин дилзенин социализмниң чокка кил-дырганынга каттышкан үнөр бугу чурттазы деп ол хура-лардан бадматкынын турган.

— Политика талазы-биле акы-дүмк чехословак улуска көргүскөн дузаалары дээр соци-алистик лагериниң чурттары-ның интернационал сорула-зынн база бир боттанды-рышкыны болур-дур. Бурун-гаш депшилеги кижилер бурун-гаш чехословак чегре импери-алисттерин сүлээлчелеринде бажыи ковайтпас дээш демсел-жип турарынга каттыжып тур-мен — деп, Аксы-Барыкман Чыргак-оол Токулаа санал-даан. Хондеевден хоочун ком-мунист, пенсионер Хомушук Сарамыш чугаалаан: — Ок-тябрьде туртуткениң аас-ке-жикти, чырык чуртталга им-периалисттер үгүлүч кыжынып келгенер. Делегейге тайып, аас-кежик кезээде чечектеген турар дээш социалистик чурт-тарын ап турар хемчезон удуу-биле дөткөн тур мен—деп, ол сөзүн дооскан.

Совет чазактың, социалистик өске-дээ күрүлелериниң чөптү, шын политикагил дөткөн сесте-рин чер-чеге болган хурал-дарга санал бергенер чугаалап турганнар.

Хей кижилер кыржичалыг ху-ралдар Тес-Хем районунуң колхозтарында, совхозтун төлү, салбырларында болуулаан. Чер-чеге болган хуралдаа олу-рушкынар Чехословакия айт-кыштын талазы-биле бистик ча-завышкы болгаш социалистик өске-дээ чурттарын ап чорут-кан хемчээ — бугу-дээ шын, марксисч шиттир дээрзин илердип турган.

— Чехословакияның херээ дээрге, бугу социалистик ла-гериниң херээ-дур, Ынчангаш ол чуртутт партия, чазак уду-рукчуларының акы-дүмк дуза-ламчын дилзенип удуу-дуула-ла. Социалистик чурттарын чайгыс эки үндүрүн орал-дажкынарның оралдажкыны дөткөткөн күнүң чыкка шал турарында сорулгалар тур мен — деп, «Чодураа» кол-хозтун мал эчизин Иван Комбу саналдаан.

Ындыг изиг чүдүдүгүнгенин илереткен саналдарын хура-лар бурунуге дөткөн, Улуг Ок-тябрьниң чаалап алышкынын улам бажылаары дээр-ле империализмге удуу сынш чок туржур, социалистик экономи-каны моон-дээ артык байы-дар дээш хол дымтыг ажил-даарымыс болур!—деп түдүзүн сестер үзүктөбиз турган.

П. УСНОВ,
«Межегей» совхозтун Алак салбырының эргелекчиси.

Чаа дүжүмүн Төрзүн чуртка

БАЗА КАТАП МОСЬКИН

Оон күш-ажалты намдарын соңурууга болуунара, чүңү-дээ мурунда мынчаар чугаалаар:
— 1938 чылдан бээр механизатор мен. Бистик чуртувуска бүдүрүп турган комбайннарның бүгү маркаларында ажилда-мын.

Александр Григорьевич Моськинниң күш-ажалты оруу со-лун, өскелерге үлгөр-чиге болбас аргажок. Ужен чыл дургун-да дүжүт өстүрүп, ону ажаал, чонунга бараан болуру—бе-ден эвес. Бо харысалгалы ажилды улуг челишкени-биле күүсөдип келгенге механизаторун чоргаларымыс-дээ чеп.

Улут-Хем районун «УТКА» 25 чылды совхозтун Оорут-га челе бээр сивер. Ында үш комбайн сүржүп алган, ар-бай ажаалдамында ажилдап турар. Оларын мурунку олу-руунда ажил-агылгыч сорулгы комбайнер Александр Гри-горьевич Моськин чоруп турар.

— Бистер совхозтун механизаторларындан дүжүт ажаала-зын бир-де дугаар эгелзэн бис. Тарааның дүжүдү дески эвес. Чамдык черлерде эки, а бир чамдыкында—таарым. Ынчан-гаш улам хынамчалыг кезип, чангыс-дээ мажакты черге ка-бас дээш ажилдап турар бис. Биске оржом—хүнүң-не 12 гек-тар чүгө. Кады ажилдап турар өөрүм Мартаа Дажын-оол, Дмитрий Тонких оларын кайымы-ла бүдүн чартык норманы күүсөдип турар—деп, мурунчак комбайнер чугаалаар.

Александр Григорьевич ий норманы хос ал турар. Назы-хар, амыс стажының-дээ талазы-биле өскелерге үлгөр бо-лур хүлээлгелг кижилер, ону адаларымыс-биле күүсөдип турар — деп, совхозтун директору, бистик кады чорамыс Иван Григорьевич Лавриненко немел.

— Бо чымын тараа дүжүдү чамыс болган. Ынчалзажок со-рулга уаг. Өстүрүп алган бугу дүжүтү чидирит чок ажаал ап, мал чечериниң курлавырын база тургузар. Ынчангаш механизатор кижилер бүрүзүндө улам бүдүрүкчүлүг ажилдаары негеттигин турар. Бистик совхозтун комбайнерлер алган хү-дээлини күүсөдир, ажаалдаан чогууру хуусааында чорудар дээринге бүзүрелгил мен—деп, коммунист Моськин чуга-лап турар.

ЧУРУКТА: «УТКА» 25 чылды совхозтун мурунчак ком-байнери коммунист А. Моськин.

Фотоу Ю. КОСАРЬКОВТУУ.

ДЭЭШТИГ ХЕМЧЕГНИ ДҮРГЕН АЛЗЫН

Белеткели кошкак эгелзэн

«Шекпэр» совхозтун Биче-Тей салбырының механизато-лары тараа ажаап алышкы-нынга августун 24-те Улут-Ууук ховузуна эгелзери СЭКП райкомунга дымналы берген.

Эгелзөн ажил-иштин байдалы-биле таныжар сорулгалыг рай-комун бирги секретары эш В. И. Чернов-биле кады чо-рутувус.

Кара-Дөңдө хову турлаанга чедө бээривисе дүштеки чеп үези, механизаторлар чечме-нин турлар. Эки чүвени эки дээр ужурут, ында нийти чуртталга бажынын агартыр чугайлап, шалазын кылалты чүп каан.

Өрөөдериң иштинде кыла-гар баштыг демир оруннар, ак чоорганнар, күш дүгү сыр-тыктар-биле дериттиген. Чу-нар-бажы бар. Кызыл-булу өрөөлүнге кире бердирис. Угуу стол кырында эргижирэн шы-дыраа салып каан. Оон саазын хөлтү ак, карзын билдирес кылдыр бүдүп калган. Хаана чангыс домулдуу азын каан. Чангыс-дээ ном, содун, жу-нал чок.

6 комбайннар кижилер дурту-биле ден сарып чашпап, өске-дээ үнүштөр холгаарлап үнөн 24 га арбайын дөт кестирип эгелзэн черинге бардыгыс. Эгелзэ-не үр үенин иштинде көрүп турарымыска 6 ком-байннарның чүгө чангыс шимчеп турар болду.

Ужурү чүл дээрге, чамдык-тары үренишкениге таварып азы таарыштырылга, эдил-кин кылып, өскелери бункер-ден тараа хүлээп алып авто-машиналарын көрүн маанал турар. Ол хүн дүжүт ажаап алышкынынын эгелзөн че-ринге совхоз директору, парт-ком секретары, кол инженер, агроном келбозонер.

Улут-Ууук—совхозка тараа бүдүрениң кол участогу. Мында тараа културалары-ның дүжүдүн гадаан ортумаа-биле 7—10 центнерин ап бо-лур арга бар.

Арбайны кестирип эгелзени-нин шынарын райком секре-тары багай деп санаан. Бир талазында, мажактап, ий тал-лазында, 15—20 сантиметр өрү кестирип турар.

Совхозта мал чечериниң белеткели оожун чоруп турар. Ындыг болганда савапын чиди-риг чок ажилдаары чугула. Бир эвес холхозтун удуртук-чулары ажаап алышкынын бири хүнүнде илерзэн чет-пестерин шиттирлэп, боттанды-рас болза таарымчалыг шаг-үени халас эрттирп, дүжү-ке улу чидиргилер, болдура-ры чайлаш чок апарган.

Т. ТАЛГАНЧИН,
«Шынык» коор.

Сайлыг-Хөл Току районунуң «Совет Тыва» колхозунуң та-ралаан хову бригаданының төвү. Бригаданың деисекарин дөткөдир чагай үнгөн көн сула болгаш арбай аңа барган кижини магадатпас аргазы чок. Ында ам хову бригаданының кемжигүнери малга хоолууду көн-сулаан силос салып турар. Чагай үнгөн сула «НС-2,6» деп силос комбайны шы-мып, чок метр хире черге эртерге-ле машина кузовун чок бээр. Ынчангаш машиналар чалаачылары кызыг-дай чөк ажилдап турар. 5 хүнүнүң дургунууда 450 тонна силос кирер оңгар долуланган. 25 черде чончак-тараа холонуту көн су-ланым чак бүрүзүндө 125 центнер ногоан массаны силослап турар. А 276 га арбайын, 270 га суланым чак бүрүзүндө

15 центнер дүжүтү ажаап ап болурун колхозтун механиза-торлары чоргалар-биле чугаалап турар. Бригаданың кежи-гүнери нийтизи-биле 626 тонна силосту салган.

Транкост-комбайнер Мол Чаштынай ошакшан ажилын-га кызымактай, ак сеткилдик иргүзүп, шалыктын амылдап турар. Ол шынаш принципчик Мол Эртине, тракторист Маады Хевекей олар база-ла мурунчаларының өдүрунда санадып турар.

ЧУРУКТА: силостай кескен суланы чүдүрүп турары.

А. КУМАЯК,
Фото авторуу

Чокта чаа СЭКП Кызыл хооромуну-бисе хоорайны экономикакти човуледе «КУШ-АЖЫЛДЫ ЭРТЕМГЕ ҮНДЕЗЛЕП ОРГАНИЗАСТААРЫН—БУДУРУЛГЕ БУРУ-ЗУНГ» деп темага экономикакти конференцияны эрттерген. Конференцияны аялынга буюрулгелерини ууртукчулары, инженер-техникти аялдамчылар, экономисттер, партия, совет аялдамчылар киришкен.

Бо аринда оларны санал-оналдары, бодалдарын парлаан.

АЖЫКТЫГ ДУРЖУЛГА

В. ДОБРЫМСЛОВ, СЭКП Кызыл хооромунун секретары

Бо чылдың кичи айда Свердловск хоорайга куш-ажылды эртемге үндезлеп организастарыны болгаш буюрулгелерни кулутууны башкарышкан талазы-биле бүтүрүлгелерини болуп эрткен. Семинарда чедип чык кичи киришкен болгаш олар буюрулгелерни айткыларын талазы-биле санал-оналдарын, кулутуу, урала-чаларын чедикшилерин-биле танышканнар. Семинарда киришкен-нерин составында язы-буру мин-истерстволарын талазы, социологтар, экономисттер, кыска эр-теменер. Совет Эвилелинин эң улуз заводдарын директорлары, партия аялдамчылары бар болган.

Бо улуз чымышка кирип чоран кичи болганда бистин чурту-вуста калбарган канчаар-даа аажок хайышкынныг пимчезишкенин дугайын чугалажышкан. Социалисттик тургузушкуну практиказы куш-ажылды организастаарыны болгаш буюрулгелерин эр-теп башкарышкын эрга, методтары улам чартып, буюрулгелерин аяктыг чорун бейдер, боттарыны аялыны үнениг негелдери дүүштүр организастар дээ демиселге эң таарымчалыг байдалдарын тургузуп турар. Куш-ажылды эртемге үндезлеп организастаар болгаш буюрулгелерни кулутууны бейдер талазы-биле Свердловск областын база Рыбинск хоорайны партия организастарыны аялыны СЭКП Төл Комитети чугалажышкан чорелден бээр чыл бестин четтээн. Ынаал-ажок Свердловск хоорайны буюрулгелеринде куш-ажылды организастаарында чартылга бүтүн-нителин апарган болгаш бо талазы-биле өске буюрулгелерге үлгер болуп турар.

Экономикакти бо чутула айткы-рын чедикшигнин шийитилээр чутун-даа мурунда эртем-бил-лиг кадрлардан хамаржырын дуржулга көргүскөн. Амгы үеде Свердловск областын улуз буюрулгелеринде 640 экономикакти семинар, 22 университет болгаш институт, 5200 аажок экономикакти школалар, болгунер болгаш лекторийлер аялдам турар. Оларда нитизин-биле 230 муң аажок кичи каара туттунган.

Материалдыг байлак аялыны-парын аялдам турар черлерин тургузуп турар болгаш, оларын куш-ажылды шын организастары билиг черлерин айткы-рын дээрини Свердловск хоорайны дуржулгаларын семинарды кичи-кичкелери бүзүр көргөнер. Свердловск хоорайны улуз буюрулгелерини ууртукчулары, партия болгаш хай-нители органи-зацияларыны дузалымчы-биле кичи буюрулгелер аялдам турар черин чартып организастап шы-лан.

Семинарды аялдам турган хүнеринде Уралдын улуз завод-таринда куш-ажылды канчаар организастары танышкын көргө-висе биске дык хой чаа чутул-богөн. Уралдын машина заводун-га чораш, куш-ажылды эртемге үндезлеп организастары залче-лиг кампания эвес, а хүн бүрүнү аялыны дээринге буюрулгелер. Аялдамчы чар эрга, методтарын бо заводта толдугай пропаган-дала турар. Пропаганданын көп-лөри чызы-бүрү. Чартып чурт-бизжын лозунг, плакаттардан аял-даа дериг-херекселерин бестин турар туруштары, аялдам чор-рулгаларын чамдык чектерде делген каан. Буюрулгелер айткы-ларинга хамаржыштыр курал кон-ференция эрттерер мурунда чугалажып айткыларын укур-утканын, экономикакти аяк-дуза-нын, ону ботандарын эрга-ларын айткан делгелерини орга-низастары заводта чачыл бол-ган. Куш-ажылды эртемге үнде-злеп организастарыны айткы-ларын канчаар шийитилер көр-гөскөн дугайын 15 стелалерде көргүскөн чугалайлар. Фактылар болгаш фоточуруктар көргүзүп турар. Ол чуртагыларын болгаш фактыларын чамдык мындагы:

1964 чылдан 1968 чылга чедир бо заводта куш-ажылды эртемге үндезлеп организастарыны талазы-биле 229 планлары аялдам чы-ган, оларын буюрулгелерни ший-гэткин. Чедип солугу чы чылда бестин аялдамчы эде организастары-нын күсели-биле 745,9 муң рубль-дин кампалыгын алган. Заводтун үндүзүп турар солугу болгаш ре-домачычында чери бо айткы-рын талазы-биле хой чутулгелер кылды, мурунчаларын дуржул-галарын негелдерини буюрул-галарын бо берген. Оон айгыда буюрулгелер айткыларын хой-ни-гил киришкен-биле чугала-жыры, экономика айткыларынга хамаржышкан лекция, бестеэни чо-руулары чо чутуу аларган. 1967 чылда заводтун аялыныгына куш-ажылды эртемге үндезлеп организастар айткыларга хамар-жыштыр 816 лекцияны томчаан.

Свердловск хоорайны чурттал-га бажычылар тузар комбинаты-га база чорувус. Бо комбинат куш-ажылды эртемге үндезлеп, организастарын элемент-леринде эгелээш, буюрулгелер чорудууларын буюрун комплекстерин чартып эгелээш.

Комбинатта куш-ажылды орга-низастары чорон олаа. Кызылга чуртталга бажычыны тузар ком-

бинат чокку чылдарда аялдамчы-лар кирер болгаш, ыччангаш урал-чаларын бо талазы-биле дуржул-галарын делгелерин-биле чугала-жышкан, ол бистин тургузушкуну чамдык болгаш инженер-техникти аялдамчыларыны аяктыг бо-луп чугаажок.

Комбинаттың чорудууны брига-далары шуткатуу, малер, чаза-ныр болгаш бажычылар аялдам-чы, бажычыларын фундамента-тиз тургузарынга, дээрини шы-зырынга болгаш оон-даа өске аял-дамчы чартылгаларын кылган. Ба-жычыны дөжөндөн эгелээш, бу-дуп дозулаарынга чедир бүтү аялдамчы чамдык буюрулгелер чорудууларын кылдып тургускан, ону түстүс кесектерге чартан. Чамгыс сас-биле чугалаарга, буюрун квар-талдын чуртталга бажычыны шыншуртулга эргазы-биле чорудуп турар. Башыягы краныны мин-чаар аялдамчылар таарыштырган:

Чаа техника болгаш аял хунун кызырары куш-ажылды организастарын улам бек чад-же шындерин негеп турар. Техниктиг депшигел болгаш буюрулгелерни эки организастары куш-ажылды буюрулгелерин улагаттарынга болгаш продукцияны бот-үнезин чингедиринге буюрулгелер буюрун долу аялдам-тыгнан турар ужурулг.

(СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫН ПРОГРАММАЗЫНДАН).

бир кварталда 3 кран бар, олар чамгыс орук-биле шийичер чоруп турарлар — бирги кран бажы-чыларын чуте, фундамента-тиз салып чоруп турар, ийгизин — хой кат бажычыны ортаа кат-дынга чедир хананы салыр, а үшкүзү — арктан аялдамчыны дозууп турар. Моон алгаш көргө, кранынын кызымы-даа аял-биле доктама-ла хандырттыгнан болуп турар. Ол краннар квартал дозулгуже чедир ыччаар аялдамчылар, ыччан-гаш оларны бир бажычыдан өске бажычы бузуп көжүрер чорук шуут ууткатыгнан. Шверелекчи-лерин аялыны бажыч каттары-нын айы-биле организастап тур-гускан, тууду-журлар адык кат-тын дозулгуже-ла, шверелекчи-лер айыа келер, бажыч дозулгуже чедир олар тууду-журлардан чылып калбастар. Тууду-журларын аялы-нын мындагы аялыны организастар бетинде, оларын тууду мате-риалдары-биле баш удуу четче хандылары чутула чуту болуп.

Свердловчуларын бо дуржул-галары тууду-жур темпизин бекиткен болгаш тууду-монтаж аялдамчы-га хой кампалыгын берген. Бо ком-бинаттың бригадалары эртен чылда эгелээш 60 квартиралыг чуртталга бажычыны чуте 5 кону-кта панелдер-биле эгеп тургузуп турар. Нитизин-биле ол бажычы 3,3 ай дургузунда аялдамчы ки-рип турар. А оон планда көрдү-ген хуусазы 7 ай. Моон алгаш көргө, чуртталга бажычыларын дозулгуже куш-ажылды эртемге үндезлеп организастарын э-ле-

ментилерини шийгээри хой кам-палыгын берип, аялдамчы темпизин дурдускан турары кален-дир.

Кызыл хоорайны улуз буюрул-гелеринге куш-ажылды эртемге үндезлеп организастары-нын элементтерин 1967 чылда шийгээш эгелээш. Бо талазы-биле чамдык чутулгелер чедип алды-ган. Чинжээлээрге, «Кызыл-Хавак» шахтазында, «Кызыл тууду» эр-телинде, даарынынга комбинатын-да, алгы заводунда болгаш оон-даа өске буюрулгелерде көсү аялдамчы кылдыгнан. Ботунгу кон-ференцияга элээш хой адырларын аялдамчылар куш-ажылды эр-темге үндезлеп организастар талазы-биле тускай иштелдерин кыл-дып-дир, ыччангаш бистин буюрул-гелерини ууртукчуларын болгаш чорудууны бригадаларын

Куш-ажылды эртемге үндезлеп организастар талазы-биле чорудуп турар теоретиктиг болгаш практиктиг аялдамчылыгын түң-нөп, оларны экономикакти аяк-тыгын санал тургаш, эки дээр аялдамчы, чартылгаларын буюрулгелер, чек, салбыр болгаш бри-гада буюрулгелер негелдеринге кол кичээлгенин салыр херек. Оон аяк-тыг экономикакти конференцияны материалдарын аялдамчыларын ортузунга калбазы-биле таймыр-лап, тускай бекителерини түндүрүп, көсү агитацияны бүтү хер-вирелерин аялдамчы тургаш, куш-ажылды эртемге үндезлеп орга-низастар дээр демиселде бүтү аялдамчыларын херээ кылдыр тургузары чутула. Бир эвес ону чедип алып бозулуусса, бистин улуз буюрулгелеринге, аяк-агынын өске-даа адыр-ларынга куш-ажылды буюрулгелер чедир, эки шынарлыг чикер бекитер хой продукциялар буюрул-гелерин.

Кызыл улуз буюрулгелерин эртен чартык чылдын планын нити продукция буюрулгелерин болгаш куш-ажылды буюрулгелерин талазы-биле аялдамчы күүс-кең, ыччангаш хоорайны бо буюрулгелерини планын оонааларын күүсептинер. Оон-биле чер-гелештир аялдамчы узер чорук кайы хой. Чартык чылда 3 муң аажок кичи-хүн прогуд болган, бир эвес ону болдурбаан болза, 98 муң хире рубльдин нити продук-цияны немей буюрулгелер аял-дып турган бис.

Чамдык коллективтерде кичи-ан-дылге аялынын ам-даа куду дең-гелде турарын үстүндө чиктер тодугай херечилер турар. Аял-дамчыларын ортузунга кичи-ан-дылге болгаш масса-политиктиг аялдамчы күштелдирин тургаш, аяк-агы хариысалга чок чорукту ууткаваан шаанда, КЭО-нун дугайын чуга-лаан аяк-агы чок Куш-ажылды эр-темге үндезлеп организастары социалисттик чартыгы улам тодугай, массалыг, үр-түччелдиг бол-дурарын негеп. Манса нити кичи-гырыларын ортузунга, тодугай кулалгелерин, кылды аялдамчыны планын тургускан, оларын күүс-дир хуусазын, хариысалга кичи-лерин айткан хемчеглерин аял-дамчы кылган, оон күүселедин пар-тийжи контролга алып херек.

Хову-Аксы комбинаттын тууду-жур О. ДУЛУН.

Кызылдын даарынынга комбинатынын бажычымы М. БЕЛЫВА.

Ю. БАРИН биле О. ОХЕМЧИКТИН фотолары.

Чаа арга-биле

С. БОДНЯ, «Тыва Тууду» трестин кол инженерин

«Тыва тууду» трест тууду-монтаж аялынын планын күүселип шыдаагын келген. Ынаалда-даа бо чылдын түнелерин эртен чылдарында аялдамчы. Оон кол чылдаганын болза куш-ажылды эр-темге үндезлеп организастарын элементтерини туудуларда ший-гээш киришкен болуп.

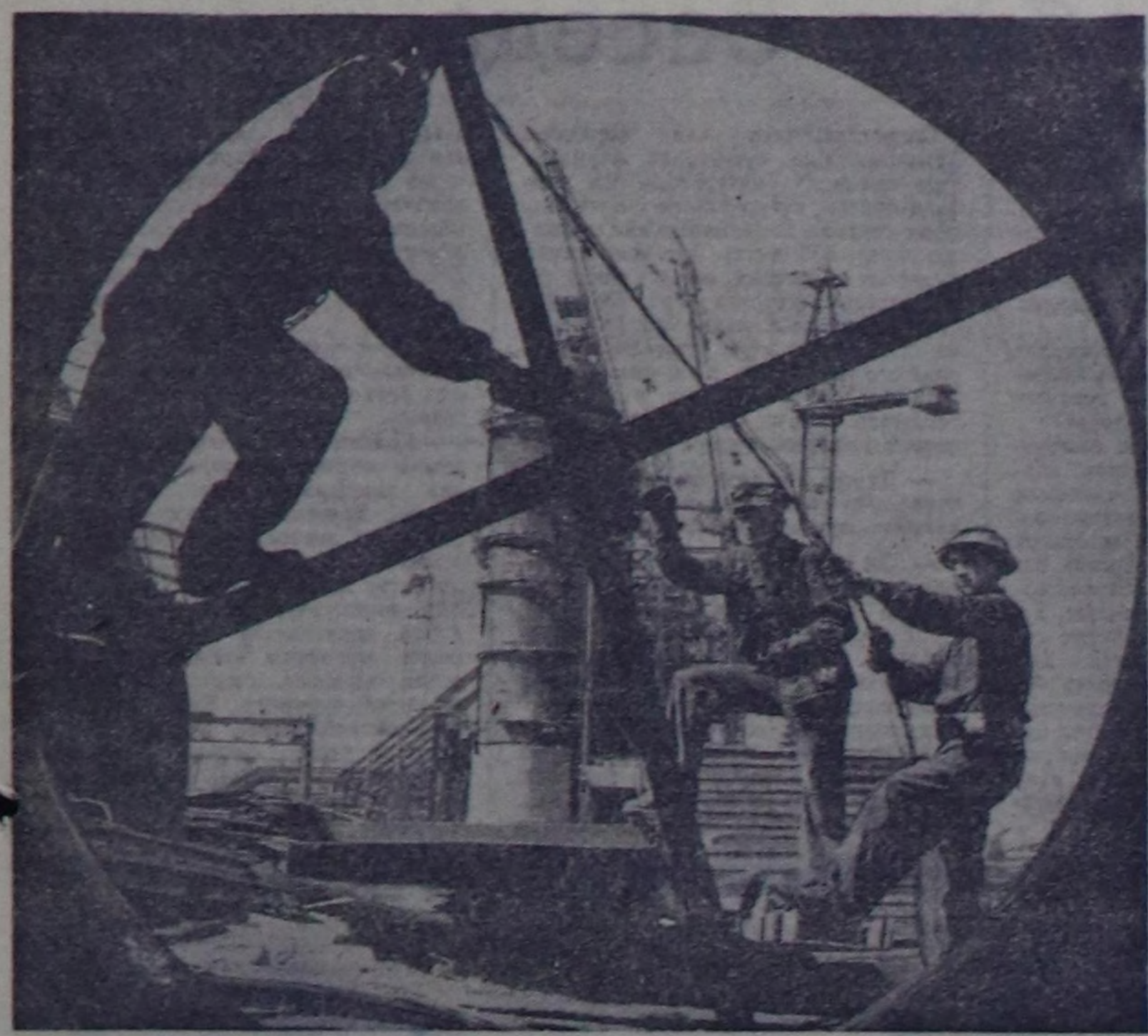
Бо чылга сорулганы — кол фондустарын бүрүн шийгээш алы-ры, куш-ажылды буюрулгелерин болгаш тууду-жур шынарын бей-дирер болуп. Моно куш-ажылды эртемге үндезлеп организастары-нын түнелеринде чедип ап болуп.

Чылдың бирги чартымында трестин коллективтери куш-ажылды эртемге үндезлеп организастарын талазы-биле тускай план бу-зугар аялдамчы. Ук план кодуунда организастар-техниктиг хемчег-лери чорудуп, аялдамчыларын мергежили, инженер-техниктиг аял-дамчыны билини бейдер сорулганы тургускан.

Ол үненик шийгээш чорудар аялдамчыны планын бригада буюру-лгелер чедир, оон күүселедин он конуктал үндүрүп турар алар-ган. Оон аялында аялдамчыны тымпыл келген чартыгыларын дээр-дир, мурунчы дуржулганы база доран шийгээш арга тур-густунган болгаш трестин организастарында бригадалар, участок-тар, эртеледерин аялынын түнелер чутартар оларар.

Аялдамчы буюрулгелер чорудар, ону кылдып күүселеп турар ки-жилерин билиг, мергежили бейдери чутула. Ынаалган тресте оор-дидеги комбинатын хой-хой тууду-журларын мобилизастап турар. Тууду-жур кичи буюру чач-чаа мергежилини өөрчөтүп алган, ком-плектиг бригадала аялдамчыны негелдери күүселип шыдаар апарар чедип алыр чутула. Эртен чылдын ийги чартымын-де деңизерге бо чылдын бистин тууду-журларынның разрын 0,75 эки-ничага бекен.

Ол шаансы трестин тууду-жур объективтерин хой кезинде аялдамчы чорударын организастар талазы-биле төлөмелдерин кыл-ган болгаш ону шийгээш эгелээш. Чинжээ, «Кызыл тууду» эр-телинде дуржулгалары тууду-жур Михаил Шинвалевонун ууртканы комплектиг бригадала куш-ажылды эртемге үндезлеп организастарыны хемчеглери эки түнелер берген. Бригадада 25 кичи бар. 15 адычынын он ийги чартык беш разынга бек мергежилиг ады-лашчылары а оон кичи бажычы. Олар барык шуту-жур бот-болу-нун мергежилиг эки шийгээш алган. херек апарганда бот-болу-нун солугу чуртталга. Оон түнелеринде элечер дургузунда халас үнөп үе кызыр-ган, аялдамчы дозуу-биле аялдамчылар апарган. Тууду чорударыны хуусазын кызырар дээр, бригада түнү-нөп ийи элечер-биле аялдамчы турар. Аялдамчы кетектен хууаган. Бир кезек кичи хан

АРГАЛАР БАР

Чөөн-Хемчик — улуг район, миде барык-ла 15 хире школа-да 7 муң ажыг уруглар өөренип турар. Эрткен өөредилге чыгында 10-гу классты 188 өөреникчи дооскан. Ылангыя Хер-Тайга школаны (директору Б. Ламаш-оол), Сут-Хөл сэт (директору Ч. Ондар), Бажы-Алаак школаны (директору С. Монгуш), Ийме ортумак школаны (директору Б. Дон-гак) эрткен өөредилге чыгы өскөлдөрдө үлгүлөргө, бедик деннедир дооскан.

Хер-Тайга школанын коллектив багы өөредилгелер.

НИЖНИЙ ТАГИЛ. Европада эң улуг, 2700 куб хемчээ-диг домна суугуун амылаага кииреринге чедир чартык чыл четпес үе артык. Тагилчмер улуг домнаны амылаага хуу-саа бетинде киирери дээр демисешпишкан, амыл темплерин улам шапкычымдып турар. 6 дугаа суугуун туугуулар коллектив амыл онаагазын хуунуң-не 140 хуу күсөйял турар.

ЧУРУКТА: «Тагыл туугу» трестин муракчы бригаданын кескигунери монтажчылар Владимир Золотов, комсомолчу Николай Бостанжов болгаш Сергей Куликов оларын изг хорукташыккын хей дамчы-дыкчызын элпел турары.

А. ЗОЛЬНИКОВТУҢ ФОТОЗУ.

СЭТА-ның фотохрониказы.

ТӨЛӨПТИГ КИЖИЗИДЕР

же улуг кичээлге салып, хой-ниги организациаларнын шко-ла иштинге контролго күштел-дирген. Ол школада эге класс башкызы Ондар Биче-Уруг, орус дыл башкызы Куулар Эжер-оол ышкыш муракчы башкылар хой.

Район школаларында шунту 41 башкы долу шынарлыг өө-редилгенин чедип алганын че-динкини деп санаар. Чогазым-чы, амыл-ничи соруктуң түп-нелинде чедипкини чедип ал-дыныры чугаагы. Оларнын аразында Бажы-Алаак школа-зын физика башкызы Ч. Ооржак, Алдан-Маадыр школанын башкызы Алек-сандра Сарыглар, Чадананын № 2 школанын химия баш-кызы З. Вахрушева дээр өскө-лерин-даа аттары турар.

Орус дыл башкылашкыны-да чамдык эки талаар тыттып келген. Орус дыл башкылар ту-кур тыла башкыларын чуга-куулаурамы безээ, берге орус фонемаларын башкыларын колдуушын адап турар. Ук эртемниң башкылашкынын тускай эртемниң башкылар чо-руудуп турар. Ол ышкыш мате-матика башкыларын хой ке-зин дээр болгаш доосаан дээр эртемниң. Сут-Хөл шко-лазын башкызы Монгуш

Хөөкүй-оол, Чыраа-Бажы шко-лазын Владимир Сат, Ба-жы-Алаак школанын мате-матика башкызы Тамара Оор-жак олар чылдан чылче бедик көргүзүлгенин чедип ап турар.

Тус-тус эртемнер башкы-лашкынында аңгыда кижизи-диге амылаага эки чүүлдер район школаларында база бар. Сут-Асы школанын эртемнер айым-биле кезээр эртерери эки чачык апарган. Оң түн-нелинде өөреникчилерин ийи-ти билди, эртемге сонугурагы бедик турар.

Түрүм болгаш төрөөн черин өөрсини районда эжжээ. Ылангыя Чадананын № 1. Хорум-Дар, Хондергей, Ба-жы-Алаак школаларында бо талазы-биле амылаага онза эжжээнин школа удуруткучу-ларын база бо амылаага дорт харылап турар эштерин кы-зымак, чүткүлдү чогуу деп санаар алаар.

ЧЕТПЕСТЕРДЕН ЧАЙЛАР

Өөредилге-кижизидиге л и т ажылдыг деннелин эжжизирин бүтү аргалаар бар дээрин көрдүс. Амылаа бар четпес-терин чайлаары, оон шын түн-нел кылгыр конугу чутула. Район школаларында эртен

өөредилге чыгында 815 өө-ренки багы өөрсен. Бора-Тайга, Хайыракан, Чадананын № 1, Хондергей школанын өө-редилгенин деңгели чамыс. Эрткен өөредилге чыгында 7 өөреникчи школанын катган, ийи чылчылар хой. Орус дылга, ма-тематикага багы өөреникчилер-нин саны эвээжсөйя турар.

Ылангыя 8, 10 класстарда өө-ренкичилерин билди кошкан. Ылангыя-биле 214 онгу класскы күсүк экзаменге артык азы ка-тап олурган, 420 класскы чылдан чүтө орус дылга бедик 64 киж багы демдек алган.

Орус дыл, математика баш-кылашкынын чамыс деңгелге чо-рудуп турган чамдык башкы-лар (Хондергей, Бора-Тайга школаларында) амылаага сти-лин эде көрүп, чогадыкчы со-руктуг амылаага үе неген турар.

Бажы-Алаак болгаш Хон-дергей школаларын эртен өөрсенге чыгында түннелин деңгел көргө кылдыг. Хондер-гей школанын 330, Бажы-Алаак 497 школаны бар. Хон-дергейден арифметикага — 21, алгебрага — 6, геометрияга — 5, тыла дылга—23 киж багы өөрсен, Бажы-Алаак школа-зын арифметикага — 17, алгебрага — 4, геометрияга —

1, тыла дылга — 19 өөреникчи багы демдек алган. Бажы-Алаак школанын өөредилге-кижизидиге амыл Хондер-гейинден чүтөр дээр моон көсүк-дүр. Ниги күн-биле бир демик амылаага болза, хон-дергейлерге мидиг хому-лаашкы турас ийке.

ОРТУМАК ӨӨРЕДИЛГЕЖЕ ОРУК

Чөөн-Хемчик районун баш-кыларын август чөвүлел ху-рала башкыларын бүтү-нел сөздөккын шиттирлерин күсөйя дээр чогадыкчы күштер-биле чаз өөредилге чы-лым эгелээр деп кийгыр-биле эртен. 1970 чылга чедир бүт-тинигини ортумак өөредилгенин боттандырарын базааы — 8 чыл өөредилгенин боттандыра-ры болур. Школаларын мате-риалдыг базааын эжжизир, кабинет системанын шиттир, билгилерин шынарчыне кич-ээлгел салыр дээрин чөвүлел туралга йетсек кылганар СЭПТ райкомунун секретары Т. С. Туун, райоо секретари И. А. Шоев, сэткал берген директорлар М. Ч. Ооржак, Б. Д. Ламаш-оол, Д. Биче-оол, башкылар С. Ховалыг база Б. Ооржак болгаш өскөлдө-даа то-дартыг чугаалаар.

В. И. Ленинни төрүтүнгенин-де бээр 100 чыл болур оонга алдар болдурган тодартыг со-рулгаларын районун башкы-лар коллективтери боттарынын мурунда салып алганыр. Б. ДИРЧИН.

ДЕЛЕГЕЙ БО ХУННЕРДЕ ДАШТЫМЫ ИНФОРМАЦИЯЛАР

Президент Л. Свободаның радио дамчыштыр чугаазы

ПРАГА. (СЭТА). Августун 27-де ЧССР-ниң президентин Л. Свобода радио дамчыштыр чугаалаан. Москвага дорт хун иштинде чугаала-жышкынынын сонда бис база катан силерниң араарда, бодуустуң төрөөн чуртувуста тур бис деп, чоңга ол чугаалаан. Штер Дубчек, Черник, Смирновский болгаш өскөлдө-даа нады элп нелдисе. Силерге-даа, биске-даа чик эвес турган. Бо-дальыс-биле бистер минута саында силер-биле нады болуп чорудуус.

Бистин чугаалажышкынынарыска силерниң идегилериниң санап четпес ил-рээшкынир бистерге күшүт немп берип турган деп президент уламчылаан. Ол бу-зурелди шыныткан бис деп бузурээр мен. Силер шунтунар, чехтер-даа, словактер-даа, амылаага чинар болгаш шерик нектелери-даа, илерепти турганыр — бодалдыг, бедик сагыла-чурумнуг болган чорук бисе дузалап турар.

Хаматылар-биле, амы уениң чепсээ-биле чепселген шеригиниң аразында үсү-лөмшкынир болу бээр болза, чеме хан төктүрүп дээрзин солдат кийи болгаш эки билер мен. Силерниң президенттер кийи болганында, ыныг чорук болбазын дээр, найырдалдыг чурттаар, улустарын ханы хей черге төгүлбөзүн дээр, оң-биле нады бистин төрөөн чуртувустун болгаш оң чоңунуң кол эрге-ажыктары хандыр-тыгын тургуз дээр бугу чүүлдерин кылы-рын бодунуң хүлээлгем кылдыр санаан мен.

Салым-чолу ниги орун-биле холбашкан чурттарынын аразында бузурерин чорук болгаш ан сеткилдиг нады амылаага база катан боттанын дээр эзулуг-ла со-нуурагалдыг бис деп, президент медеглээн. Бистин чулуусу амы делегейге социалист-тик дом каттыштырылганын турган бол-гаш ааза турбин барып хоржон дээрзи билдигир болгай. Нарын байлаады шит-пирлээр, эгелээр чүүл болза бистин соци-алисттик курнувистин болгаш нигилелин-вистин конституциялыг болгаш өскө-даа хоолу организациаларын база оларнын уду-ругу төлээлчилериниң амыл-чорудулга-зын дүргенин-биле чогулчулар болур кыл-дыр санап турганын-биле республиканың чазаның чөпсөөрзинин мурунда чугаала-рынга чугаалаагып турган болгай мен.

Москвадан дындадып турган болгай мен, чүл дээр демократтыг чурум эзулар оларга дээсиз, хуушгелерин күсөйя кирип турар болгаш силерниң бүрүн бузурелди көргүсөңдер бугу шитер-биле

нады элп келгенин бодунар бузуреп бо-лур силер. Ол — бир дугаар, ыныг-даа бол, бистин чуртка чогулчалыг байдалды тургу-зарынын талазы-биле биске чугаала базын болур.

Оң-биле Совет Эвилелиниң болгаш со-циалисттик өскө-даа чурттарынын шериглерин бистин республиканың девиссээринден үн-дурери база холбазыг дээрзи билдигир. Бугу шериглерин чоруту үндүр дугайын-даа принципалдыг дугуржылганы чедип ал-ган бис. Ол үе чедир оларнын туруп ту-рары политика талазы-биле херен кырында негелде-дир. Мынчага чедир силерниң иле-редип келгенин бодалдыг болгаш сагыла-чурумнуг чорук ол айтырыгны туолуга чедир шиттирлериниң эргөм чугула негелдес болуп турар. Президент, патриот болгаш солдат кийи мен ол дугайын силер-ге бурун харысгалгалым-биле чугаалап тур мен.

Чонунуң бузурелиниң болгаш социализмге шынычылынын талазы-биле чонунуң көргү-көм барымдазынын дугайында чугаалааш, ол болза кайгамчык булут каптал, эң улуг күш-тур деп, Л. Свобода медеглээн. Оң не-мп чугаалааны: «Ынчангаш бистин төрөөн чуртувустуң улам ыкыйга чайгылыс чо-ка социалисттик хөгжүлдүн хандырарыне оралажышкынынара оңу бис барымаалап тур бис». ЧКП ТК-ның январь, апрель болгаш май пленумдарынын шиттирлерин эзулар бис моон сонгаар-даа социалисттик нигилин тургузуун улам ыкый хөгжүдөр, оон гуманисттик болгаш демократтыг мөзү-лү күштелдирер күзөлдиг бис, ону Чехос-ловакиянын Коммунисттик партиязынын амылаанын программасында болгаш чазак-тын программалыг медеглелдинде илерет-лээн болгай. Бугу национал фронт-биле нады моон сонгаар-даа бистин чуртувусту амылаага чоннарнын эзулуг төрөөн чурту кылдыр тургузарын күзөп турар бис. Оларны социализмниң эрге-ажыктары хер-ек чок болуп турар кийилер амылааг болгаш бистин дээр хемчеглерин амыр алаар бис. Ол сорулгасын базын-даа атызар баспас бис. Ол сорулга-биле бодуустуң амыла-высты шиттирелиг, дыңдыг чүткүлүгүг ор-ганизаастар ужурул бис.

Чангыс элпиг болурунча, Чехословак Со-циалисттик Республиканың чоңунуң чаа-гай чоруду дээр ажылга бугу социалисттик, патриоттуг болгаш чогадыкчы күштериниң каттыжарыны кыйгырып, ЧССР-ниң ха-матыларына — амылчынынара, тара-чынынара болгаш интеллигенция төлө-лөкчилерин президент Л. Свобода түң-нелинде чүве чугаалаан.

«А. ДУБЧЕКТИҢ ЧУГААЗЫ»

ПРАГА. (СЭТА). ЧКП ТК-ның Бирги секретары А. Дубчек Москвага чугаала-жышкынынын түңсөлдери август 27-де радио дамчыштыр чугаалаан.

Чуртта ЧКП ТК-ның, чазактын, Нацио-нал хуралдын болгаш Национал фронтунун амыл-чорудулгазы катан эгелер турар деп, А. Дубчек медеглээн. Хоорайларга болгаш суурларга тараымча чок улуг болушкун-нар болгаш месилежикчилер болбаз деп, А. Дубчек сетки ханып медеглээн. Чуртта байдалды чогулчалыг болдурар та-лазы-биле иленкейлиг амылаагынын арга-ларын тымар деп бузурелдиг бис. Дүүн Москвага доозулган чугаалажышкынын бистин ол бузурелдиги база быжыгалаан. Совет Эвилелиниң төлээлчилери ботуну көстүп турар байлаа бистин харылаа-жышкыны чогумчалыг болдурар хой чүд-лерин кылган деп, А. Дубчек чугаалаан.

Чуртунуң байдалын чогулчалыг болу-рунун хире-чегезин барымаалап тургаш, беш күрүнгени шериглерин Чехословакия-ның девиссээринден чоруту үндүр дуга-йында ол чугаалажышкынынара дугур-жууга чедип алганын деп, А. Дубчек ме-деглээн. Корум-чуруму сагымынча бол-гаш чөпсөөр болдурбазыне чоңу ол кийгырган. Чуртунуң байдалын чогулчалыг болдурары — улам миди хөгжүдүрүстүн көз чутуу болур.

ЧКП ТК-ның январь болгаш май пленумдарынын шиттирлерин эзулар со-циализмниң орун-биле улам бурунгалар, гуманисттик болгаш социалисттик принцип-терин хөгжүдөр деп, А. Дубчек демдек-

ПРАГА. (СЭТА). Чехослова-киянын Коммунисттик партия-зынын Төп Комитетинин орны «Руде право» солун алаан хей хүнер дүргүзүлгө үн-мөй турган сонда август 26-да парламенттин үлгүс.

Бирги арында ЧССР-ниң Президентини Л. Свободага баштаган чехословак төлө-лөр биле Совет чазактын арга-зынга болган чугаалажышкы-нынара дугайында дында-дыг база «чугаалажышкы-нары депшигелгел болган» деп, чехословак хаматыларга Л. Свободанын кыйгырып пар-лааттыган.

«Руде право» — чогуур чу-румну эзулар сонугу кан ТН-нын орны, партиянын шит-ки демократиялынын чугула чуртунун уреш чымдырларга болгаш ачылап эртен XIV съезд дээр чүве-биле ол со-лунда калдыг-да ниги хой-баа чок» деп, номчулчуларга оон редакция коллегиязын кыйгырып чугаалаан.

«ЧКП ТК-ның январь пле-

„РУДЕ ПРАВО“ солунуң үнгени

нумунуң шиттирлерин бол-гаш партиянын чорудар амы-ларын программалыг бар-ымдаалаан политиктиг жу-гумну амыларга чайгылыс чок боттандырар политиктиг ниги сорулгалыг бис».

Бо хүнерде онза нарын, дүшүрүлүп байдалга ону чоруту бугу тал-биле чамы-ларынга болгаш ооктуура-рынга бугу күжүсү-биле дуза чедирерин күзөп тур бис — деп, редакция коллегиязы медеглеп тур. Ол онза нарын сорулга деп чүвени билеп тур бис. Ону чедипкини боттанды-рар хаматын мурунда ха-матыларын шын, билдигир информационаларын алган ту-рарында хаматтар, амылаа чоннарын чок эрге-ажык-тына кыжыган улуг айыл

болуп турарын болгаш амыла-тыг мегелешкыниң ужурун социализмге бердиген кий-лерин хей кезиниң билеп алгырынын аргазын ол бээр — деп, солун оон миди би-жөөн.

«Шангытарын чайлаа-рынга, бистин партияныкы быжылаарыга, оон удуруткучу ролюн күштелдиреринге, бистин Чехословак Социали-стик Республиканыкы соци-ализмни улам чедипкиниң хөгжүдери хандырарына улуг-хууусту кииреринге бе-лен бис» — деп, кийгырында түннел кылдыр чугаалаан.

«Правда» солунга август 22-де үнгөн «Социализм камгалаары — интернациона-лы дээр хүлөөл» деп чүдү-дү «Руде право» солунда кал-баз-биле тайылбырлаан.

Реаксылыг идегеттерин «XIV онза съезд» деп алаан, ужу-дурумда чок эзу-биле эртерер чыжын тайыл-бырлап, ол солун тускай чүдү-лү парлап үндүргөн. Ол чышты эртерерин солун «партиянын уставын дында-лып көрбөз кара сагыштыг эзу-биле үрөөн үүгедиг» деп бижөөн.

Реаксылыг күштерин «ак сеткилдиг кийилерин Совет Эвилелинге кара сагыштыг болгаш ааза бузуреве кыл-дыр төлөдир» сорулгалыг, чөпсөөлгө кайгарлажышкы-нын солун оон өскө база бир тайылбырында сойлоолан.

«Чехословакия социализ-мин камгалаар дээр миди чеп-сектиг күштерин чорударына чедирген чылдаагынары тайылбырлаан». Чехослова-киянын хаматыларына со-циалисттик беш чурттарын ча-зактарынын кийгырын «Руде право» «Узуатарын эл-сеткил каттыштырылганын илерел» деп эгелг чүдүлгө тайылбырлаан.

Вашингтонун Вьетнамга по-литикалыг боттандыры уду-лгаланып илгелээр дээр, муң-муң анык американар чуртун аңгы-аңгы булуна-рында Чикагога чедип келген.

Лондонга шалыг улугттырарын болгаш амылаагынын бай-далын эжжизирин негези медицина сестраларынын чыскаалы болган. ЮПИ—СЭТА-ның телефотозу.

Нүгүлдүг кампания

ВАШИНГТОН. (СЭТА). АКШ-тын буржуазтыг паралаа-зын Чехословакияда болушкуннары долгандыг антикомму-нисттик болгаш антисовет калчаагы чүдүрүшкуннары кылы-ры үргүлүдүшканын, Чехословакиянын социалисттик дом кат-тыштырылганында шитки контрреволюциянын холу-биле чарар деп барын таланын илергеп бодуутерини планнап ал-ганынын буурап дүшкенинге олар хомулаан калчаалыг хора-дап турар.

Чехословак контрреволюциянын болгаш НАТО-нуң чагы-рыкчы идегеттериниң планназын буураагында холбаштыр калбарган ол нугул кампаниянын кара сагыштыг бодала-рын Пентагон-биле сырый харылаалыг «Юнайтед стейтс энд уорлд рипорт» журнал илереп көргүсөк.

Чехословакиянын барын талык киирип айы болгаш со-циалисттик күрүлдериниң хүлөөлүн оң-биле «чымчалды» арганы антисоциалисттик күштерге бербей барган ышкыла деп, Европада ол чурттуг шерик-стратегия талазы-биле чугу-ла тургузун үнелешкан, ук журнал хомулап бижөөн. Ын-дыг үүгедиг бузе берген болза, Чехословакия «барын та-лакы эвилелдин Россияга шут чедип кылдыр оруу бозу бер-ген турар ийке» деп, журнал ол чүдүлгө оон миди айткан.

Чехословакияда болушкуннарын сөүлгү алылар хөгжү-дес «Чехословакиянын барын талазыраак улаанышкынын болурунча чыгач турган, ыччангаш кедизинде барып ол чур-туг социалисттик дом каттыштырылганында бурун-биле үн-дүргөн турар ийке деп айткан, ведеа сагында үнө, ре-аксылыг «Хьюман вентс» журнал империалисттик боду-терин кордаларын амын-биле бижөөн.

3116 самолётту дүжүр аткан

ХАНОЙ. (СЭТА). Вьетнам Улус Армиязынын зенитчилери август 25-те Нган можага ВДР-ниң агаар делегенине шуртун кийген бир америк самолётту дүжүр аткан.

Вьетнам информация агентлигииниң дындаын турарын эзу-гаар алырга, Тхайноа болгаш Хатинь можауларын агаар де-легенинге август 20-де база ийи америк самолёт дүжүр атты-рган.

ВДР-ниң агаар делегенине америк халдакчыларын дүжүр аттырган самолёттары ам шунту 3116 болган.

(СЭТА).

ГЕНЕРАЛДАРНЫҢ ҮҮЛГЕДИГЛЕРИ

БЕРЛИН. (СЭТА). Барын Германниын бундесверин Чехословакияда хөдөйп турар контрреволюционер-биле шут харылааалар тургузуп ап ту-рар. Бундесвериниң 2 дугаар корпусунун командиралыкчы генерал-лейтенант Тило бундесвериниң кол инспекторун айтышкынын эзулар «Чехос-ловакия-биле техниктиг харылааалар туура» сорулгалыг «ажылчын штаб — вендель» дээр чүвени август 22-де-де тургускан деп, АДН агенттеле дамчыткан.

Полковник Гренч баштап ол штабта бундесвериниң тускай хой кезектерин, оон иштинде Андернахта бир радиобатальон-ну, «психология дайынын» чо-рудар тускай отрядтарын бол-гаш оон-даа өскө күштерин бе-рип каан.

«Ажылчын штаб — вендель» болгаш кезектерин штабтары боттарынын техникалы-биле

Аш, түрегделге удур поход

ЛИМА. (СЭТА). Перуун Кильямба болгаш Уарас можа-ларынын (Куско департаментинде) үш муң ажы таражына-ры ол девиссээрин чоңунуң хей кезинге айымдыг апарган аш, түрегделге, аары-аржыктарга удур демчек чоруду-рун хемчеглерин амыр чазактан негешкан, удураанышкы-нын маржын эгелөөн. Балук-балук ар, херээжин кижилер, уругтар августун 26-да поход кылып үнүпкен. Оруула чорда оларга оон өскө черлерин таражынары база каттыжып ту-рар.

Очерк

ЧУТКУЛ

Колхоз даргазы-биле беседа

Хүннүң
темазы

О ОН-БИЛЕ дажж ужура-
жыра чыгарып мен. Ол
дээрде калбаа аймакты, чойу-
маар сыйып, дүргө-дүргө ки-
лапталып, хөөрөй бергенде
чугаа тандыраа чара кирер.
айтыра бергенде хырым мана-
нас удуу айтыра, перде ми-
наш, чугаалажып хаммас ки-
жи-ле болгай. Оон-биле ужура-
жыр дээр Адыр-Кежит суурга
челе бердим.

— Биче-оол ам мында көжүп
кечкен болгай, фермада эвес,
— деп, бир эш сатылгара каа-
тарга, кайгыла бердим: «Эл-
дегенин аа! Ону фермада
ким-да үндүрүп шыдаас, ол
болу үчүр дөңдү-дээ чок кыж
болу!»

— Чугаалаңарам, ону чүтө
үндүрүпчү чор?

— Бүтү малчыларнын дар-
газы болган болбазык. Дел-
пизин, депшээ!

— Кол Моокеевич Биче-оол-
дун амыдыралында бир тавар-
ыга караганда көстүп келди.
1940 чылдын күзү, Биче-оол
дарга (ол чычан Биче-Хем су-
муунун Тобулда №123 нам
үрүнүн даргазы турган) келсе,
адам суга кирген келген, хы-
наадып айтырды.

— Бистин түрүнчү тамдык ке-
жигүнери деген, солун ном-
чукас, нам, чакыткыч доттаал,
шынтыр-биле танышпас бооп
турар-дыр, силер чүчү номчу-
п, чүчү көрүп тур силер, кежигү-
нү! — Дегенин, солунум бар
чын, дарга. Номчукас, таныш-
пас боор бе, — деп, адам дөрт
харымылды.

— Биче-оол, бо Ортаа-Булуң
аалдарын кезип чоруп турган,
улустуң үжү-бикке өөрчү-
нү, дептер, солун номчуп ту-
рарын хайлааран көрүп тур-
уу. Соода кези хынаар мен,
— деп, сары булгар сууна
зында чыккалар, суукалар
алган хой карааштарын
бирээни ушуп алган, бажы
нык сүвүрткөн, бажы, деп-
делген ады.

Адам сонуурган айтырды:
— Кежигүнерин сизге ке-
зэлдеп калдыгы, дарга?

— План долган. Хынаа чү-
вө: сараттарын хемээп тур-
ган түнү үндүргөн.

Чугаа ол-ла болган. Улустун
«Биче-оол дарга», «Чүр дар-
га» деп чүчүткөн адам чоразы
ол кичиге негелде дээрде
он хый-нити ажалында дү-
рүп болган. Хынаа — он
үндүрүп, баштаар ажалында
ыраактап турган-биле дөңөй ко-
стүп кээр. Чүвөни бергенде ол
адам-биле күлүп алган, кү-
сөдүп, шынтыр-биле чоразы.

Ажыл албан дээр маргыш-ка-
да, Биче-оол чите сөзү-биле
бузгүрткөн, сажыны амыраар.

О О-ХЕМ сумуун дүжү
даргаалаан (сумунун Дюк-
еичи оол) соода, Кол Моокее-
вич колхозтун хоюн малдап ки-
рипкен. Алыс өскөн черинин —
Тожунун хем талзынын чиге-
гежек бичан-бичан мээстери бо-
дунуң чакыдым Биче-оолго бо-
уадаа, колхозчу амыралат ү-
чүндө, бир инчи ажалып эгел-
деди. Хой, инчи малды баскан
черинде олар эгелдеп, сактыр-
га, тар болган бичи шыкы
сагындагы. «Ам калчарлар!»

Эштерин малчылар чаага, кай-
ла, күзгө, кышга дугайында
чүчү болза олтурар ирги? Чү-
дээ болза хой малдыг хем
улузу Дуга-Лопсан, Карчын
Шимит суугар бир аргазын тил
орлар ирги бе? Биче-оол бо-
дунга мынаар айтканында, ха-
рымын болу тип эгелээр. Чү-
нүд-дээ мурунда, Биче-оол
болза чаа оларларын тывар,
ону ажылаар.

Чамдыкта олар дугайында
ини-луги маргылаа үнгүлээр.

— Хойжуларын аразын
чоок, кожа тургузар херек, эш-
тер!

Ол чүү дээрин ол, Хемчик-
ге шыккан оларын кайыр?

— Бисте кой аары-тир!
— Эвээш эвес, харын олар
эвээш. Хой улам-ла эвэр
аарар.

Толдугай угуч-чок маргы-
шжынын ажык чок шуугаа-
зын болуп арты-лаа тургу-
лаан. Биче-оол Кол Моокеевич
бачын шала ийлердинде, ай-
тыр саады-биле кезек хак-
кылган ора, савалдар:

— Шоору оларлар бар, бичи
дээрден башка, оларын көрө
херек, аңаа бааза баар херек!
Эрги тонаш сүрүп чоразы
ажык эвээш боор.

Негелдеди, шынтыр-биле,
чалданыш чогу ол. Оозу ажи-
мга дуузалан чоразы.

Хойуң баш сагынын өзү-
дизинде, чаа чок хойдан алган
турган-ла, дүң-лаа талзы-
биле Биче-оолдун эки чедиш-
кыч бүтү райын мактап тур-
ган. Эки ажалы дээр ол Мос-
вад Улус ажал-агыянын че-
дишкисинин дегелдеген чеген,
СЭКП райком кежигү-
нүгү соңугуу.

— Демге-ле Адыр-Кежитде
дээрин «дөңдү-дээр» деп
состер чорло алыс шыкын.
Оон эгелде мында. Бир кезек
үдө Талы сүт-барзан ферма-
ны сүт сээр плакын күсүткөй,
кышталышкыны багай эртти-
рип, бизаалары алуу турган.

Оон дугайын Кол Моокеевич
билген: коммунист кичиги-
нэде, эскеринче чаа-биле
«Талы фермазын көрүңүр,
аңаа дуузалар, эштер!» деп,
хуралдары шүтүмүчүл турган.

Д УРЖУГАЛЫГ малчы,
көзү Советтин депугады

эш Биче-оолду ол фермага
ажылдады, инча партия эге
организациянын секретарын
состан. Инек — оон азы-
рап өскөн малы, Талым—оон
чүрттөп өскөн чери. Мындай
болганда, фермада бүтү ажалы-
ды быгып удурутугага тургу-
кап, негелдени дөңдүткөн,
ажылдары чугаа апарган.
Кичи бүрүзү эки билер херек,
Биче-оол секретары мынаар
шынтыр-лаан.

«Деминде — күштүт, тел-
кингиде — быжыг» деп тыва
үлөгөр домж бар болгай, мы-
нааш партия ажалын дам-
чытыр фермада четпестери
эгерде, кимнарга дамыралат
Оларын Биче-оол тил, шилип
алган. Коммунист Торулх Лоп-
сан ферма эргелеткенин чаа
кирген-лаа болза, дем-хүш-би-
ле дуузалар, болза, ажалды
улуруп, башкарып шыдаар ки-
жи, Селек Дага дээрде чыт-
кай хой түрүспөс, чоразы-на
боду ол. Чүтпөс аңаа даага
берип, хой-нити амыралыга
киржиринче ону хандылар
херек, Селек Дага дээрде чыт-
кай хой түрүспөс, чоразы-на
даалгазы — солун номчулаан
органастал турар апарган.

Дөрт коммунист тургусту-
ган эге организациянын хою-
ну коммунист Кол Айнаар-
Калчачын Санжыжап шы-
рак аңып дитин, колхозтун,
районуга алдаржып орган.
Аңаа Биче-оол хей-аңы кирген.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

Уур, суму даргаалаан чоразы-
нын харымысалаан амыг бо-
секретары хүлээлгенин бо-
дарга, кичээ, аңгыт машин-
ка, чадарын — улуг клубка де-
мелбизин шыккан болган. Де-
мелбизин аңгыт чангыс
кажа, чангыс сарат сизге,
чангыс нисеттен алыр сүт дээр
— санап, дейлеп, хемчээл ту-
рар.

болур кежээлерде кызыл-бу-
луңу белекп турар. В. И.
Ленинниң доңуу чамарын өө-
редир-биле район төвүндө
эш А. Доржу негелде болган-
ла фермага чедип кээп турган.
Ону ам бо өөредилге чынында
база үргүлдүлээр. Колхозтун
зоотехниктери болган мал эми-
челери зооветеринардык өө-
редилген үзүктөл чок чорулуп
келген. Ферманың ажал-херээ-
нин дугайын айда инчи удаа
үчүр агитхуудука бажып тур-
уу. оон үндүрүкчүлери —
коммунист Баран Кун-оол бис
ле комсомолчу Дарийг Дья-
ма.

Фермада беш кижилек ком-
сомол бөлүгүн дугайын эш
Биче-оол мында диди: «Дья-
мааның удурутканы ол анык-
тар чүс доктурер эвестер: кы-
лып эгелетер, бир көөргө бу-
дурпкен турар,» Ферманың
аргы-шөвөрн, малчыларнын
културалар амыралык ком-
сомолчулар хайлааран турар-
лар.

— Хойуң уксазын эки ши-
ляп өстүрери чугаа деп болаар
мыс, Адыр уксазын хойларын,
тыва хой маңаа эки тааржыр.
Инек, өшкү мал борта дүргөн
эчелес боор-дур. Бо тыва
эзээп хой мерикос хой хора-
ды. Ол түл дээрде, хамкытын
мурунда, харымысала чок чо-
рук-тур. Чөм хой, ону ажал-
лап шыдавалык база чөгөтти-
дир. Чикээ, бо «Совет Тыва»
колхоз болза Адыр, Устүү
Улуг-Дага, Алас иштинде
эзээп хой хой оларын чөп
ажылааран турар. Кыргай-
ла маңаа өй-шаада үсөйн
турар. Чөм хой, ажалды
чаа өзү-биле дымдыр шын-
тыр-лаас, олутуу чоразы а-
лаар бар, шоодайын инчи кыч-
кап чакыртырар. Оон инчи, рай-
комун болган райкомунун
Фермалар аразында шынтыр-
Кызыл түгүн инчи чыл хере

болур кежээлерде кызыл-бу-
луңу белекп турар. В. И.
Ленинниң доңуу чамарын өө-
редир-биле район төвүндө
эш А. Доржу негелде болган-
ла фермага чедип кээп турган.
Ону ам бо өөредилге чынында
база үргүлдүлээр. Колхозтун
зоотехниктери болган мал эми-
челери зооветеринардык өө-
редилген үзүктөл чок чорулуп
келген. Ферманың ажал-херээ-
нин дугайын айда инчи удаа
үчүр агитхуудука бажып тур-
уу. оон үндүрүкчүлери —
коммунист Баран Кун-оол бис
ле комсомолчу Дарийг Дья-
ма.

Фермада беш кижилек ком-
сомол бөлүгүн дугайын эш
Биче-оол мында диди: «Дья-
мааның удурутканы ол анык-
тар чүс доктурер эвестер: кы-
лып эгелетер, бир көөргө бу-
дурпкен турар,» Ферманың
аргы-шөвөрн, малчыларнын
културалар амыралык ком-
сомолчулар хайлааран турар-
лар.

— Хойуң уксазын эки ши-
ляп өстүрери чугаа деп болаар
мыс, Адыр уксазын хойларын,
тыва хой маңаа эки тааржыр.
Инек, өшкү мал борта дүргөн
эчелес боор-дур. Бо тыва
эзээп хой мерикос хой хора-